

Ochrana prírody v pohraničných regiónoch

Viaceré pohraničné regióny Slovenska si zachovali pomerne veľké územia s málo narušeným prírodným prostredím, čo súvisí s obmedzeniami vyplývajúcimi z existencie hraničného pásma v nedávnej minulosti. Sú to napríklad ekosystémy zaplavovaných lúk a lužných lesov v alúviu rieky Morava na slovensko-rakúskej hranici, ale aj oblasť horských lesov Kysuckých a Oravských Beskýd a mokrade pohraničného pásma s Poľskou republikou v Oravskej kotline. Tieto územia sa stali významnými refúgiami (útočiskami) pôvodnej fauny a flóry a dôležitými biokoridormi z hľadiska migrácie a výmeny genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev v rámci vonkajších Karpát. O vysokých prírodných hodnotách spomenutých pohraničných oblastí svedčí zaradenie týchto lokalít medzi biocentrá, biokoridory (ÚSES) a jadrové územia európskeho a národného významu. Ornitologické hodnoty a zachované mokradové a rašelinové biotopy boli dôvodom na zapísanie pohraničnej časti Oravskej kotliny do zoznamu "Významných vtáčích území Európy" i do Ramsarského zoznamu medzinárodne významných mokradí.

V súvislosti s narastajúcimi rozvojovými aktivitami v týchto pohraničných regiónoch je v súčasnosti nanajvýš aktuálne vytvárať podmienky a predpoklady na ich trvalo udržateľný rozvoj v snahe zachovať biologickú a krajinársku rozmanitosť a zabezpečiť racionálne (múdre) využívanie ich prírodných hodnôt.

Vzhľadom na nepriaznivú ekonomickú situáciu a nedostatok pracovných príležitostí vo viacerých pohraničných regiónoch severného Slovenska (Kysuce, Orava, Spiš) vkladajú miestni obyvatelia, samosprávy či regionálne útvary územného rozvoja, pochopiteľne, nádeje na vyriešenie nahromadených infraštruktúrnych a sociálnych problémov do rozvoja cestovného ruchu.

Z hľadiska trvalej udržateľnosti pohraničných regiónov v súlade s verejným záujmom vytvárania a zachovania územného systému ekologickej stability sa však javia viaceré snahy a aktivity ako rozporné, nekonceptné a neperspektívne. Neusmernený rozvoj cestovného ruchu, častokrát podmienený netrpezlivosťou a unáhlenými rozhodnutiami pod ťarchou nevyriešených problémov, ako aj ovplyvňovaný nezriedkavým presadzovaním osobných ambícií a záujmov, sa v konečnom dôsledku stavia proti podstate a zásadám moderného cestovného ruchu a využívania územia.

So snahami o rozvoj regiónov úzko súvisí, a v súčasnosti do popredia vystupuje, aj otázka vzájomnej spolu-

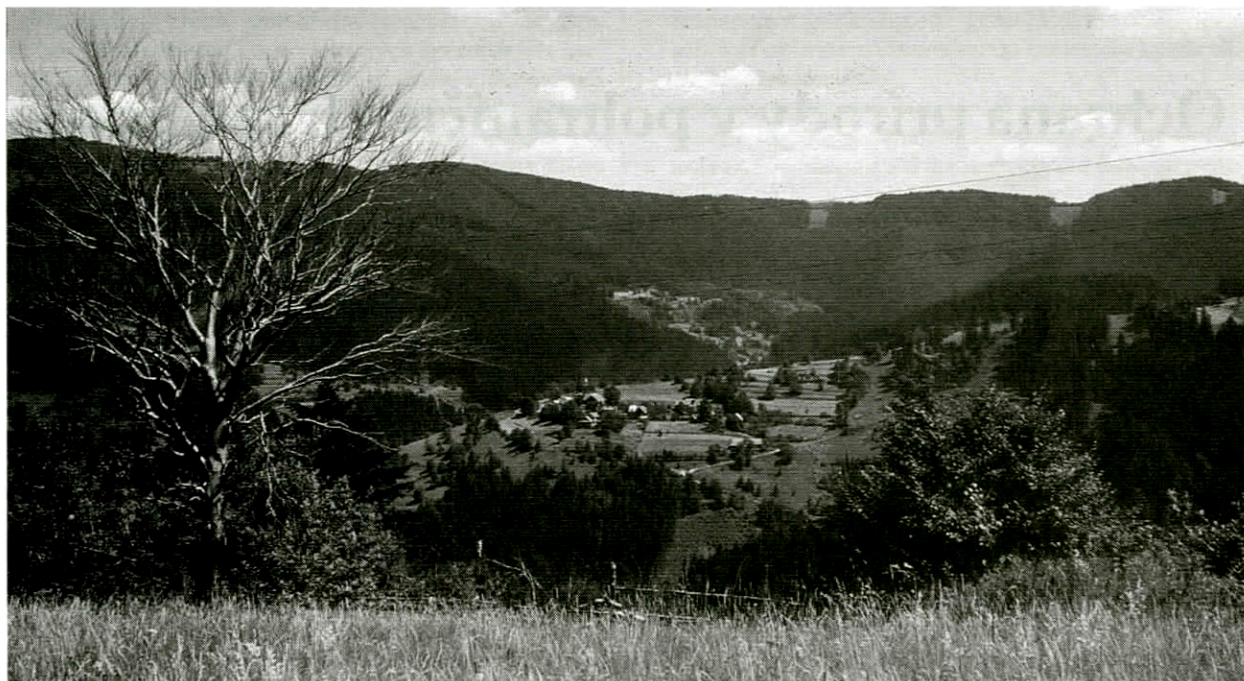
práce prihraničných oblastí susediacich štátov. Samozrejme, nemožno proti takýmto aktivitám nič namietaf. Naopak. Obojstranne výhodná spolupráca pohraničných regiónov je dnes nevyhnutná a vítaná, a to nielen z hľadiska možnosti efektívnejšieho riešenia regionálnych problémov, ale aj našich integračných záujmov (začlenenia sa do európskych štruktúr). Takáto spolupráca môže v mnohých prípadoch výrazne prispieť k hľadaniu i uskutočňovaniu spoločných postupov pri ochrane fauny a flóry a zabezpečovaní múdreho využívania významných krajinných prvkov.

V súčasnej etape vývoja vzťahov medzi pohraničnými regiónmi severného Slovenska sa možnosti ich vzájomnej spolupráce orientujú predovšetkým na spomínaný rozvoj cestovného ruchu. Pretože rekreačné a turistické aktivity v chránených územiach sa priamo dotýkajú a úzko súvisia so zachovaním biologickej a krajinárskej diverzity týchto území, treba sa nimi urýchlene a komplexnejšie zaoberaf aj z hľadiska ochrany prírody a krajiny.

Vzhľadom na široký okruh problémov budeme pri hodnotení súčasného stavu rozvojových aktivít cestovného ruchu v pohraničných chránených územiach vychádzať z poznatkov a skúseností získaných v oblasti hornej Oravy.

Dnes už azda nikoho netreba presviedčať o tom, že dôležitým predpokladom rozvoja cestovného ruchu sú prírodné a kultúrne zaujímavosti a hodnoty konkrétnych regiónov. Veď bez ich propagácie sa nezaobíde nijaký materiál organizácií cestovného ruchu či mediálna reklama. Rekreačné zariadenia, hotely a poskytované služby sú v tomto zmysle len druhotným nástrojom cestovného ruchu, slúžiacim na zlepšenie podmienok pobytu návštevníkov a priameho ekonomického vyjadrenia prínosu z cestovného ruchu. A tu niekde nastáva rozpor, nielen medzi nekonceptnými postupmi v oblasti cestovného ruchu a ochranou prírody v pohraničných chránených územiach, ale aj medzi potrebou zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu a súčasnými konkrétnymi aktivitami v tejto oblasti.

Nepochopenie dôležitosti zachovania a zveľaďovania prírodných hodnôt regiónu v praxi a orientácia podnikateľov v oblasti cestovného ruchu na dosahovanie okamžitých ziskov využívaním rozdielov v cenových reláciách niektorých druhov tovaru medzi susediacimi štátmi (alkohol, pivo a pod.) sú z hľadiska perspektív rozvoja cestovného ruchu v pohraničných regiónoch po-

Kysuce sú územím, kde možno zladif záujmy ochrany prírody a turizmu

stupy a tendencie krátkozraké. Takýmto prístupom sa ovplyvňuje a formuje špecifická klientela, ktorej návštevnosť v regióne závisí od momentálneho vývoja, hlavne v oblasti cenovej (udržiavanie nízkych cien tovarov a služieb). Pre zosúladenie rozvoja cestovného ruchu a záujmov ochrany prírody a krajiny nemôže byť perspektívou nekoncepcnosť aktivít organizácií cestovného ruchu a nekomplexný, jednostranný prístup k využívaniu územia. Jedným z významných pozitívnych momentov by sa mohla stať povinnosť priamej návratnosti podielu zo ziskov z cestovného ruchu do ochrany a zveľaďovania prírodných hodnôt regiónov a posilnenie zodpovednosti samospráv a organizácií cestovného ruchu vo vzťahu k ochrane prírody a krajiny. To sa však týka chránených území nielen v pohraničných regiónoch.

Vo vzťahu k špecifickým problémom ochrany prírody v pohraničných regiónoch severného Slovenska v súvislosti s rozvíjajúcou sa spoluprácou susediacich regiónov treba vopred analyzovať existujúce i predpokladané výhody a riziká tejto spolupráce z dvoch hľadísk. Osobitne z pohľadu rozvoja cestovného ruchu a samostatne z hľadiska spolupráce v ochrane prírody prihraničných oblastí.

V rámci rozvíjania spolupráce v cestovnom ruchu považujeme za veľmi dôležité vychádzať z existujúcej vybavenosti v oblasti poskytovania služieb oboch dotknutých strán. Nesporne tu z dôvodu odlišného vý-

voja v posledných rokoch budú a konkrétne v oblasti hornej Oravy sú značné rozdiely. Podstatné rozdiely tu možno nájsť aj v otázkach riešenia, cieľoch a orientácii činností samotnej ochrany prírody na oboch stranách hranice. Vyrovnanie rozdielov vo vybavenosti cestovného ruchu a zosúladenie priorít záujmov a aktivít ochrany prírody považujeme za východiskový predpoklad rozvoja obojstranne výhodnej spolupráce uvedených pohraničných regiónov v budúcnosti. Samozrejme, nevyhnutnou podmienkou riešenia problematiky vzájomnej spolupráce pohraničných regiónov je zjednotenie záujmov a postupov na regionálnej úrovni.

A tu niekde sú ešte stále rezervy. Nie je to len nekoncepcnosť v rozvoji cestovného ruchu a cezhraničnej spolupráce regiónov, ale napriek snahám a doteraz vynaloženým aktivitám ochrancov prírody pretrvávajúca neochota zástupcov cestovného ruchu a kompetentných inštitúcií v regióne komunikovať a hľadať spoločnú cestu a postupy pri riešení regionálnych problémov a zabezpečovaní podmienok trvalo udržateľného rozvoja pohraničných regiónov.

Róbert Trnka

Ing. Róbert Trnka (1965), SAŽP, COPK Banská Bystrica, Správa CHKO Horná Orava, Bernolákova 408, 029 01 Námestovo. E-mail: trnka@sun.sazp.sk